

KONKURRENSVERKET
Swedish Competition Authority

Vad har hänt vid förhandlingsbordet?

Undersökning av branschaktörernas syn på lagen om förbud mot otillbörliga handelsmetoder

Konkurrenserket, november 2023
Foto: Scandinav

Bakgrund

Lagen (2021:579) om förbud mot otillbörliga handelsmetoder vid köp av jordbruks- och livsmedelsprodukter, LOH, trädde i kraft den 1 november 2021. Lagen har sin bakgrund i det så kallade UTP-direktivet¹ som stadgar en miniminivå mot vissa handelsmetoder och kontraktsmässiga arrangemang. Direktivet är framtaget med utgångspunkt i att det är vanligt förekommande med obalanser i förhandlingsstyrkan mellan köpare och leverantörer av jordbruks- och livsmedelsprodukter, varför det finns ett behov av lagstadgat skydd gentemot den starkare handelspartnern. Två av bestämmelserna är centrala. Den första rör den så kallade svarta listan som stadgar handelsmetoder som är förbjudna under alla omständigheter. Den andra rör den så kallade gråa listan som innehåller handelsmetoder som är förbjudna om inte parterna klart och tydligt avtalat om dem i förväg.

Konkurrensverket är den myndighet som utövar tillsyn över LOH. I egenskap av tillsynsmyndighet har Konkurrensverket fått i uppdrag av regeringen att utvärdera lagstiftningen. Utvärderingen ska bestå av dels en återrapportering två år efter lagen träder i kraft, dvs. per den 1 november 2023, dels en slutrapportering fyra år efter lagen träder i kraft, dvs. per den 1 november 2025. Utifrån uppdraget ska utvärderingen ske med avseende på hur villkoren har ändrats och vilka konsekvenser som LOH fört med sig för varje led i jordbruks- och livsmedelskedjan.

Med beaktande av att utvärderingen huvudsakligen ska ta sikte på hur LOH har påverkat villkoren inom marknaden har Konkurrensverket tillfrågat relevanta aktörer om deras åsikter kring lagstiftningen. Nedan följer en sammanfattande redogörelse av de synpunkter som Konkurrensverket tagit del av.

---

¹ Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2019/633 om otillbörliga handelsmetoder mellan företag i jordbruks- och livsmedelskedjan.

Innehåll

1. Metod	5
2. Sammanfattning av inhämtade synpunkter från leverantörer och producentorganisationer	6
2.1 Köparnas beteenden har anpassats till viss del	6
2.2 Viss skepsis för att anmäla överträdelser	6
2.3 Vissa positiva effekter men framför allt ett tydligt signalvärde.....	7
2.4 Önskemål om ett utökat tillämpningsområde	7
3. Sammanfattning av synpunkter från köpare	8
3.1 Ökad administration och vissa ökade kostnader, men ingen betydande ändring inom verksamheten	8
3.2 För många leverantörer skyddas av LOH	8
3.3 Oförändrat förhandlingsklimat.....	9
3.4 En otydlig lagstiftning.....	9
4. Sammanfattning och iakttagelser inför 2025	10
Bilagor	12
Bilaga 1– Sändlista avseende aktörer som mottagit Konkurrensverkets skrivelse.....	12

1. Metod

Inom ramen för den del av utvärderingen av LOH som ska återrapporteras till regeringen per den 1 november 2023 har Konkurrensverket skickat ut en skrivelse till relevanta aktörer.² Bland dessa återfinns remissinstanser till lagstiftningen och branschföreningar i jordbruks- och livsmedelskedjan som har erfarenhet av tillämpning av lagstiftningen. Skrivelsen har inte varit utformad i form av en enkät med frågor att besvara, utan snarare en uppmaning till att lämna synpunkter på vilka konsekvenser som lagstiftningen fört med sig och hur villkoren på marknaden har ändrats. Vissa frågor har skrivits ut som vägledning för vad aktörerna skulle kunna ha i beaktande vid ett eventuellt svar till Konkurrensverket. Det har totalt inkommit 16 yttranden till skrivelsen.

Utöver detta har Konkurrensverket inhämtat synpunkter från de som är köpare enligt LOH genom intervjuer. Eftersom köpare är de aktörer som kan överträda förbudsbestämmelserna i LOH kan det finnas ett motstånd att kommunicera direkt med Konkurrensverket i egenskap av tillsynsmyndighet. Intervjuer med till exempel handlarägda livsmedelsbutiker har därför istället skett med hjälp av ett externt företag. Det underlag som Konkurrensverket tagit del av från nu nämnda intervjuer har varit på aggregerad nivå och det har därmed inte funnits möjlighet att dra slutsatser om exakt vilka aktörer som blivit intervjuade eller vem som uttryckt en viss synpunkt. Totalt har 12 intervjuer hållits.

---

² Bilaga 1.

2. Sammanfattning av inhämtade synpunkter från leverantörer och producentorganisationer

I detta avsnitt redogörs för en sammanfattning av de synpunkter som inkommit från leverantörer samt producentorganisationer. Det ska framhållas att flera av de medlemsföretag som nu nämnda organisationer företräder dock även kan agera i egenskap av köpare enligt LOH, i synnerhet de företag som inte har en egen produktion av jordbruksprodukter utan ägnar sig åt förädling eller distribution.

2.1 Köparnas beteenden har anpassats till viss del

En bred uppfattning bland de leverantörer och producentorganisationer som lämnat synpunkter till Konkurrensverket är att LOH har haft mindre effekt eller ingen effekt alls i fråga om att balansera ut styrkeförhållandet mellan leverantörer och köpare. Orsaken till detta har framhållits vara bland annat att köparna förhandlar om nya upplägg som är förenliga med LOH i syfte att få ekonomiska fördelar. Som exempel kan nämnas att kostnaderna som leverantörerna behöver bära för marknadsföring och rabatter uppgetts ha ökat. Andra har förklarat att det finns en bristfällig vilja att efterleva lagstiftningen samt att otillåtna handelsmetoder alltjämt förekommer. Vidare har många framfört att det är svårt att över huvud taget utjämna balansen i relation till framför allt dagligvaruhandeln med beaktande av att det rör sig om få aktörer med stora marknadsandelar. I sammanhanget ska det framhållas att det emellertid även framkommit att det finns positiva exempel på köpare som anpassat avtal och beteenden i linje med lagstiftningen. Vidare har flera respondenter framhållit att det är svårt att dra några slutsatser redan i det här skedet med hänsyn till att lagstiftningen är förhållandevis ny.

2.2 Viss skepsis för att anmäla överträdelser

En annan vanligt förekommande synpunkt som framkommit bland yttrandena är att det finns en skepsis bland leverantörerna att anmäla överträdelser till Konkurrensverket. Många verkar vara av uppfattningen att det inte är möjligt att upprätthålla anonymitet och att det finns en risk för att drabbas av kommersiella repressalier i form av att exempelvis bli av med en kund till följd av en eventuell utredning mot den som leverantören har en affärsöverenskommelse med. Det har därför framförts önskemål om utökat sekretesskydd och förtydligande information till leverantörer om hur anonymitet upprätthålls vid kontakt med Konkurrensverket. Vidare framgår av yttrandena att kännedomen om lagstiftningen fortfarande är låg bland många leverantörer samt att det därför finns behov av ytterligare vägledning och insatser.

2.3 Vissa positiva effekter men framför allt ett tydligt signalvärde

Bland de positiva effekter som LOH framhållits ha fört med sig är framför allt att betal-tiderna blivit kortare, vilket i sin tur har ökat leverantörernas likviditet. Vidare har det framkommit att diskussioner kring krosslistor har minskat, om än det kan utläsas att det finns delade meningar härom, samt att skyldigheten att tillhandahålla skriftliga avtal är till nytta för bland annat enskilda företagare. Flera respondenter har uttryckt att lagstiftningen har ett viktigt signalvärde samt att den som utgångspunkt uppfyller sitt syfte sett till att den medför, eller i vart fall möjliggör, att leverantörers position i förhållande till köparna förstärks. Många ser även positivt på att LOH förtydligar vad som är rimliga affärs- och avtalsvillkor. Det är inte någon som uppgett att utformningen av regelverket i sig utgör något problem, om än att det som nämnts finns önskemål förtydliganden kring vissa bestämmelser. En annan förbättring som framhållits är exempel på förhandlingssituationer där köpare föreslagit avtalsvillkor som leverantörer med framgång kunnat bemöta med hänvisning till LOH.

2.4 Önskemål om ett utökat tillämpningsområde

En annan utbredd uppfattning som kan utläsas bland yttrandena från leverantörsledet är att lagens tillämpningsområde behöver bli mer omfattande. Det har framförts önskemål om inte bara fler förbud, utan även att lagen omfattar mindre aktörer samt dagligvaror utöver jordbruks- och livsmedelsprodukter. Vidare har många uppgett att lagstiftningen i dess nuvarande utformning inte i sig säkerställer en konkurrenskraftig livsmedelskedja samt att fler insatser behövs för ökad lönsamhet och investeringsvilja. Önskemålen om ett utökat tillämpningsområde har lyfts med särskilt beaktande av den nationella livsmedelsstrategin, det tuffare förhandlingsklimatet som följer av det rådande världsekonomiska läget samt den koncentrerade marknad som dagligvaruhandeln utgör. Exempel som har framhållits som särskilt försvarande för att kunna främja ett förstärkande av leverantörernas position i förhållande till köparna är den ökade produktionen av dagligvaruaktörernas egna märkesvaror, så kallade EMV-varor, och förekomsten av inköpsallianser.

3. Sammanfattning av synpunkter från köpare

I detta avsnitt redogörs för en sammanfattning av de synpunkter som inkommit från centrala inköpsorganisationer för dagligvaruhandel samt från branschorganisationer för handel och dagligvaruhandel. Det ska framhållas att aktörer eller medlemsföretag dock kan agera i egenskap av leverantörer till exempelvis fristående dagligvarubutiker. I avsnittet redogörs även för de synpunkter som inkommit från köpare inom ramen för de intervjuer som det externa undersökningsföretaget vidtagit.

3.1 Ökad administration och vissa ökade kostnader, men ingen betydande ändring inom verksamheten

Bland de köpare som intervjuats finns en bred uppfattning om att lagstiftningen inte haft någon betydande inverkan på deras verksamhet. Många har framhållit att de även innan lagens ikraftträdande haft tydliga rutiner, skriftliga avtal och en god dialog samt ömsesidig respekt i relation till sina leverantörer. Bland de intervjuade köparna verkar det emellertid numera finnas en större noggrannhet vid utformningen av avtal för att minimera risken för otydligheter som kan komma att behöva hanteras i efterhand. Vissa har mot denna bakgrund uppgett att regelverket gett upphov till ökad administration och att förhandlingar kommit att ta längre tid. Vad gäller vilka kostnader som LOH fört med sig har intervju-personerna gett blandade svar. Generellt har kostnaderna uppskattats i form av arbetstid för bland annat utbildning av personal samt för att säkerställa att rutiner och avtal är formulerade i enlighet med regelverket. De branschorganisationer som inkommit med synpunkter skriftligen har utifrån egna mätningar uppskattat att lagstiftningen hittills kostat 134 miljoner kronor för köparledet och att snittföretaget lagt ut 48 000 kronor.

3.2 För många leverantörer skyddas av LOH

En annan utbredd synpunkt bland köparna är att omständigheten att den svenska lagstiftaren gått längre i leverantörsskyddet och inte infört omsättningstrappa enligt UTP-direktivet har lett till att LOH skyddar "fel" leverantörer. Denna överimplementering har framhållits leda till att större och multinationella aktörer får en oproportionerligt förstärkt förhandlingsposition i relation till köparna samt att det inte är rimligt att dessa erhåller samma skydd som mindre leverantörer. En aktör som intervjuats har uppgett att ikraftträdandet av LOH medfört att den inte vågar ta lika stora ekonomiska risker genom att exempelvis pröva ta in små nya partier, vilket framhållits i sin tur drabba i första hand mindre och lokala leverantörer eller de som försöker slå sig in på marknaden. En annan har förklarat att det är problematiskt att ta in nya och mindre leverantörer när dessa inte har koll på lagstiftningen eftersom de tycker att affären blir onödigt krånglig och tror att LOH är till deras nackdel när det i själva verket är tvärtom. Vidare framgår av yttrandena som inkommit skriftligen att andelen köpare med många leverantörer har minskat samt att många butikshandlare blivit mer försiktiga med att sluta avtal med lokala leverantörer. Detta har framhållits stå i strid med den svenska livsmedelsstrategin och främjandet av en konkurrenskraftig inhemsk livsmedelsproduktion.

Konkurrensverket kan inte utläsa av underlaget som rör de intervjuade köparna att LOH generellt medfört en ändring i produktval och andel lokala inköp. Det som emellertid kan utläsas med säkerhet utifrån både intervjuerna och de skriftliga yttrandena är att många köpare anser att LOH medför ett oproportionerligt starkt skydd för även större leverantörer. Det har mot denna bakgrund framförts önskemål om att det införs en omsättningstrappa likt den som stadgas i UTP-direktivet. Andra förslag på regeländringar som förts fram är möjligheten till flexiblare avtalslösningar för mindre affärer i syfte att minska den administrativa bördan samt en åtskillnad i betaltiden mellan torr- och färskvaror i syfte att stärka konkurrenskraften för varje led inom handeln. I sammanhanget ska det framhållas att några av de intervjuade köparna emellertid anser att det är bra att betalningsfristen numera är reglerad.

3.3 Oförändrat förhandlingsklimat

Vissa intervjuade köpare har uppgett att förhandlingsklimatet har blivit försämrat i relation till sina leverantörer, men i stort verkar förhandlingarna gå till på samma sätt som innan lagens ikraftträdande. Många har i sammanhanget förklarat att mindre leverantörer ofta har dålig kunskap om lagen och att de i egenskap av köpare behövt informera leverantörerna om regelverket. En aktör har uppgett att leverantörerna blivit mer känsliga för varje fall av avlistning då detta misstas för att röra sig om någon form av kommersiell repressalie. Generellt sett kan Konkurrensverket emellertid inte utläsa att förhandlingsklimatet skulle ha påverkats negativt till följd av ikraftträdandet av LOH. Vidare är det inte någon köpare som uppgett att det förekommit att en leverantör försökt tillskansa sig fördelar som går utöver vad lagstiftningen syftar till att skydda eller oegentligheter i övrigt.

3.4 En otydlig lagstiftning

Många köpare anser att LOH i många delar är otydlig och kan vara svår att tillämpa i praktiken. Som exempel har nämnts att det är oklart vem som bär den ekonomiska risken i vissa situationer rörande försämring av en produkt samt hur det i praktiken ska gå till att granska alla produkter när det rör sig om en stor leverans. Mot denna bakgrund har flera av de intervjuade köparna efterfrågat branschpraxis med tydligare vägledning. Det har samtidigt framhållits att otydligheterna inte bäst motverkas genom ytterligare lagstiftning samt att vägledning som ges ut inte ska vara så juridiskt betungande. Som tidigare nämnts har dessutom många av de intervjuade köparna uppgett att de mindre leverantörerna ofta har dålig kännedom om LOH och att de själva behövt informera leverantörerna om rättsläget.

4. Sammanfattning och iakttagelser inför 2025

Inledningsvis konstateras att det är svårt att dra några långtgående slutsatser utifrån de svar som inkommit eftersom de inte nödvändigtvis är representativa. Svaren skiljer sig dessutom åt mellan såväl aktörer inom olika led i livsmedelskedjan som aktörer inom samma led. Utifrån de lämnade synpunkterna finns några iakttagelser som sammanfattas nedan och som alljämt kommer att beaktas i Konkurrensverkets fortsatta arbete samt inför den slutrapportering som ska ske 2025.

Enligt respondenterna verkar inte LOH ha haft någon större effekt på marknadsaktörernas villkor vid förhandlingsbordet. Leverantörerna har uppgett att andra handelsmetoder som är förenliga med lagstiftningen blivit mer vanligt förekommande trots att även dessa innebär en ekonomisk snedfördelning till köparnas fördel. Betaltiderna verkar förvisso ha blivit kortare, men i övrigt kan det inte utläsas att det skett någon större skillnad i fråga om styrkeförhållandet i relation till köparna. Vad gäller de köpare som intervjuats är det inte någon som uppgett att LOH haft någon betydande inverkan på deras verksamhet. Många har förklarat att de inte heller sedan innan tillämpade några otillbörliga handelsmetoder, att de redan haft väletablerade rutiner samt att det alltid varit viktigt med en god dialog i relation till leverantörerna. Den större villkorsändring som framkommit bland köparna är att större leverantörer har fått en oproportionerligt förstärkt förhandlingsposition. Vidare har det framkommit att LOH medfört en ökad administration och att förhandlingar tar längre tid. Många har framfört att den reglerade betalfristen kan påverka förhållandet till leverantörerna samt konkurrenskraften generellt inom livsmedelskedjan samtidigt som vissa har framfört att det är bra för alla parter att det finns en tydlig frist att förhålla sig till.

Av yttranden från branschorganisationer och en del köpare framgår att LOH – och framför allt avsaknaden av en omsättningstrappa – har påverkat inställningen till att göra lokala inköp och ökat marknadsmakten för stora internationella leverantörer. Konkurrensverket bedömer att det förvisso inte är möjligt att dra några generella slutsatser utifrån befintligt underlag om vilken inverkan LOH haft i dessa delar. Det bör dock beaktas att exempel framkommit på att det upplevs vara problematiskt att handla lokalt samt att sluta avtal med mindre och nya leverantörer. Vidare har det framkommit att stora internationella aktörer har gynnats av LOH till nackdel för bland annat mindre svenska leverantörer. Om så är fallet är detta är något som motverkar syftet med UTP-direktivet och LOH. Konkurrensverket avser att inom ramen för slutrapporteringen till regeringen 2025 utreda utvecklingen sedan LOH trätt ikraft avseende både omfattningen av lokala inköp samt stora internationella leverantörers ställning.

Både köpare och leverantörer har framfört att det finns en bristande kännedom om LOH hos framför allt mindre leverantörer. Konkurrensverket kommer att mot denna bakgrund att se över vilka ytterligare insatser som behöver göras för att i framtiden nå ut till en bredare krets än idag, både för att arbeta med kännedomen om LOH och för att förtydliga vilka sekretessregler som gäller vid anmälan av en överträdelse. Vad gäller efterfrågad branschpraxis bedömer Konkurrensverket att det finns utrymme för branschorganisationer att ta fram sådana inom vissa områden. Det skulle kunna vara ett bra komplement till den vägledning som ges genom tillsynsärenden och ställningstaganden som Konkurrensverket publicerar.

Konkurrensverket ser allvarligt på att det verkar finnas en skepsis för att anmäla misstänkta överträdelser. Det kan antas att Konkurrensverket mot denna bakgrund inte får information i tillräckligt stor utsträckning om förekommande fall av överträdelser av LOH och att det därigenom tar det längre tid att få fram vägledning genom rättstillämpningen. Även för köpare verkar det finnas ett behov av ytterligare vägledning. Tvivlet mot att göra en anmälan kan därigenom vara kontraproduktiv även i relation till köparnas intressen.

Slutligen konstaterar Konkurrensverket att LOH fortfarande är en förhållandevis ny lagstiftning och att det därför är vanskligt att dra några slutsatser om vilka konsekvenser som regelverket i dess nuvarande utformning på sikt kommer att medföra för villkoren på marknaden samt maktbalansen mellan marknadsaktörerna. Rättspraxis kommer att utvecklas i takt med att LOH är ikraft under längre tid, fler ärenden handläggs av Konkurrensverket och det så småningom finns domstolsavgöranden. I sammanhanget ska det framhållas att leverantörerna har efterfrågat att lagen får ett större tillämpnings-område medan köparna framfört önskemål om tydlighet i form av praxis och inte ytterligare lagstiftning.

Bilagor

Bilaga 1 – Sändlista avseende aktörer som mottagit Konkurrensverkets skrivelse

Betodlarna	Sveriges Kommuner och Regioner
Biodlarna	Sveriges Spannmålsodlareförening
Butikerna	Svensk Dagligvaruhandel
Dagligvaruleverantörers förbund	Svensk Fågel
Ekologiska lantbrukarna	Svensk Handel
Emab	Svenska Fåravelsförbundet
Fairtrade Sverige	Svenska Köttföretagen
Fiskbranschens riksförbund	Svenska Samernas Riksförbund
Föreningen foder och spannmål	Svenska Ägg
Hushållningssällskapens Förbund	Svenskt näringsliv
ICA-handlarnas Förbund	Sveriges Bagare och Konditorer
Kungliga Skogs- och Lantbruksakademien	Sveriges fiskares producentorganisation
Kött- och Charkföretagen	Sveriges Frö- och Oljeväxtodlare
Lammproducenterna	Sveriges Grisföretagare
Livsmedelsarbetareförbundet	Sveriges Jordbruksarrendatorer
Livsmedelsföretagen	Sveriges Jordägareförbund
Livsmedelsgrossisterna	Sveriges Jordägareförbund
Livsmedelshandlarna	Sveriges Mjölkbönder
Lantbrukarnas Riksförbund	Sveriges Nötköttsproducenter
Lantbrukarnas Riksförbund Kött	Sydgrönt
Lantbrukarnas Riksförbund Lokal mat & dryck	Systembolaget
Lantbrukarnas Riksförbund Mjök	Visita
Lantbrukarnas Riksförbund Trädgård	
Lantbrukarnas Riksförbund Växtodling	
Matfiskodlarna	
Odlarna	
Potatisodlarna	

Adress 103 85 Stockholm
Telefon 08-700 16 00
konkurrensverket@kkv.se

www.konkurrensverket.se